

Atatürk'ün kendine özgü, son derece etkili ve ayrıca edebî bir üslubu vardır. Bu nedenle, Fakültemizin açılışıyla ilgili söylevini ilkönce aynen, sonra da bugünkü Türkçemizle aktarmayı uygun bulduk. Her Türk hukukçusunun okuması gereğine inandığımız bu söylevin, yalnız bugünün Türkçesiyle verilirse, ifade ve çarpıcılık özelliklerini yitirebileceğini düşündük. Orijinal metnin içindeki eski kelime ve deyimlerin parantez açılarak anlamlarını vermenin ise, okuma kolaylığını ve anlama olanağını sınırlayacağını hesapladık. Önce ilk orijinal metin, anlaşılmadığı takdirde, bugünün Türkçesine uyan metin okunmalı kanısındayız.

ATATÜRK'ÜN 5 KASIM 1925'DE ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ'NİN (ANKARA HUKUK MEKTEBİ) AÇILIŞINDA YAPTIĞI KONUŞMA METNİ

«Huzzâr-i kiram!

Cumhuriyetin merkez-i idaresinde bir Hukuk Mektebi açmak vesilesi bugünkü içtimaimizi ihzar etmiş bulunuyor. Bugün şahit olduğumuz, hâdise, yüksek memur ve mütehasıs âlimler yetiştirmek teşebbüsünden daha büyük bir ehemmiyeti haizdir. Senelerden beri devam eden Türk İnkilâbı, mevcudiyetini ve zihniyetini, hayat-ı içtimaiyenin mebnâsı olan yeni esasat-i hukukiyede tesbit ve teyit etmek çaresine tevessül etmiştir.

Türk İnkilâbı nedir? Bu inkilâp, kelimenin vehleten ima ettiği ihtilâl manasından başka, ondan daha vâsi bir tahavvülü ifade etmektedir. Bu günkü Devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri bertaraf eden en mütekâmil tarz olmuştur.

Milletin, idame-i mevcudiyet için efradı arasında düşündüğü rabita-i müştereke, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini tebdil etmiş, yani millet, dinî ve mezhebi irtibat yerine, Türk milliyeti rabitasiyle efradını toplamıştır.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında sebep-i hayat ve sebep-i kuvvet olacak ilim ve vasıtanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini, bir hakikat-i sabite olarak umde ittihaz eylemiştir.

Velhasıl efendiler, millet saydığım tahavvülat ve inkılâbatın tabii ve zarurî icabı olarak idare-i umumiyesinin ve bütün kanunlarının ancak dünyevi ihtiyacattan mülhem ve ihtiyacın tebeddül ve tekâmülüyle mütemadiyen tebeddül ve tekâmül etmesi esas olan dünyevi bir zihniyet-i idareyi mabihülhayat addeylemiştir.

Eğer yalnız altı sene evvelki hatıratınızı yoklarsanız Devletin şeklinde, efrad-ı milletin rabita-i müşterekesinde, medar-i kuvvet olacak tarîk-i medeniyetin takibinde, velhasıl bütün teşkilât ve ihtiyacatını istisnad ettirdiği ahkâm nokta-i nazarından büsbütün başka esaslar üzerinde bulunduğumuzu tahattur buyurursunuz. Altı sene zarfında büyük milletimizin cereyan-ı hayatında vücuda getirdiği bu tahavvülat herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâbattandır.

Çok milletlerin halâs ve itilâ mücadelesinde mütehevvir oldukları görülmüştür. Fakat bu tehevür Türk Milletinin şuurlu tehevürüne benzemez

Bahsettiğim büyük inkılâp yolunda Türk Milletinin şimdiye kadar sarfettiği mesai; dahilî ve haricî erbab-i kasta karşı yorulmaz, yıpranmaz mücadeleler içinde ve bizzat irade-i milliyenin mukavemet perendaz tatbikatı sahasında ve erbab-ı hukuk elinde bulunan kanunların ve müdevvenatın vücudundan kasden tecahül ederek evveleminde Türk Millet ve Devletin yeni şekli mevcudiyetini bilamel meydana çıkarmak uğrunda geçmiştir. Şimdi vücuda gelen bu büyük eserin zihniyetini, ihtiyacatını tatmin edecek yeni esasat-i hukukiyeyi ve yeni erbab-i hukuku vücuda getirmek için teşebbüs almağa zaman gelmiştir.

Zannederim ki, Ankara Mekteb-i Hukuku ile, Cumhuriyet hukukunu yalnız zahirî ve lâfzî şekliyle değil, fakat şuuru ve izanı mahiyetiyle, kanunlarıyla ve erbab-ı hukukiyle izah edecek ve müdafaa edecek tedabire tevessül etmiş oluyoruz.

Cumhuriyet Türkiye'sinde eski kavaid-i hayat, eski hukuk yerine yeni kavaid-i hayatın ve yeni hukukun kaim olmuş bulunması, bugün gayrikabili tereddüt bir emrivakidir. Bu

emrivaki sizin kitaplarınızda ve mabihüttatbik olacak kanunlarımızda ifade ve izah olunacaktır.

Talebe Efendiler ve Hukuk Müntesibi Efendiler!

Yeni hukuk esaslarından, yeni ihtiyacımızın talebettiği kanunlardan bahsederken 'her inkılâbın kendisine mahsus müeyyidesi bulunmak zaruridir' hikmetine, yalnız bu hikmete işaret etmiyorum. Beyhude bir sistem temayülünden nefsimi tahzir ederek, fakat Türk milletinin muasır medeniyetin vasıflarından ve feyizlerinden müstefid olmak için lâakal üç yüz seneden beri sarfettiği gayretlerin ne kadar elemli ve ıstıraplı mevani karşısında heba olduğunu kemal-i teessür ve intibahla göz önüne alarak söylüyorum.

Milletimizi inhitata mahkûm etmiş ve milletimizin feyyaz sinesinde devir devir eksik olmamış olan erbab-i teşebbüsü, erbab-i cehd ve himmeti, en nihayet meftur ve münhezim etmiş olan menfi ve kaahir kuvvet, şimdiye kadar elinizde bulunan hukuk ve onun samimi muakipleri olmuştur. Belki ağır ve cesurane olan müşahede-i tarihiyemin güzide heyetiniz içinde ve Hükûmet-i Cumhuriyenin bugün hizmetlerinden istifade etmekte bulunduğu kıymetli memurlar ve hâkimlerimiz içinde, kimsenin hayretini mucip olmayacağına eminim. Bununla beraber biraz daha izah-ı meram için müsaade buyurmanızı rica ederim. Beynelmilel umumi tarihin cereyanında Türklerin 1453 zaferini, yani İstanbul'un fethini tasavvur buyurunuz. Bütün bir cihana karşı İstanbul'u ebediyen Türk camiasına mal etmiş olan kuvvet ve kudret takriben aynı senelerde icad edilmiş olan matbaayı Türkiye'ye kabul için erbab-ı hukukun meş'um mukavemetini iktihama muktedir olamamıştır.

Köhne hukukun ve müntesiplerinin matbaanın memleketimize girmesine müsaade etmeleri için üçyüz sene müşahede ve tereddüt etmelerine ve leh ve aleyhte pek çok kuvvet ve kudret sarf etmelerine ıztırar hasıl olmuştur.

Eski hukukun çok uzak ve çok eski ve kuvve-i ihyaiy'esi ma'dum bir devrini ve müntesiplerini intihap ettiğime zahip olmayınız. Eski hukukun ve onun müntesiplerinin yeni devre-i inkilabiyemizde bizzat bana ika ettikleri müşkülâtтан misâl getirmeğe kalksam sizi tasdi etmek tehlikesine maruz kalırım. Fakat bilirsiniz ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin âvan-i teşekkülünde ânın bugünkü mahiyet ve vaziyetini esasat-i hukukiyeye ve esasat-i ilmiyeye münafi addedenlerin başında meşhur hukukşinaslar bulunuyordu. Büyük Meclis'de

hâkimiyetin bilâkaydû şart millette olduğunu ifade eden kanunu teklif ettirdiğim zaman, bu esasın Kanun-i Esasi-i Osmaniye mugayeretinden dolayı muarız bulunanların başında yine eski ve fazilet-i ilmiyesi ile milleti iğfal eden maruf hukukşinaslar bulunuyordu.

Muhterem Efendiler!

Hattâ Cumhuriyet ilân olunduktan sonra vukua gelen feci bir hadiseyi de enzar-i intibahımız önünde canlandırmak isterim. En büyük mamuremizin bu memlekette belki Avrupa'da tahsil etmiş yüksek mütehassıslardan mürekkep Baro Heyeti, alenen hilafetçi olduğunu ilân eden ve ilân etmekle iftihar duyan birisini seçip kendisine reis intihap eylemiştir. Bu hâdise köhne hukuk erbabının Cumhuriyet zihniyetine karşı derunî ve hakiki olan vaziyet ve temayülünü ifadeye kâfi değil midir? Bütün bu hâdisat erbab-i inkilâbın en büyük fakat en sinsi hasm-ı canı, çürümüş hukuk ve onun bîderman müntesipleri olduğunu gösterir. Milletın hummalı inkılâp hamleleri esnasında sinmeğe mecbur kalan eski ahkâm-i kanuniye, eski erbab-i hukuk; erbab-i himmetin nüfuz ve âteşi yavaşlamağa başlar başlamaz derhal canlanarak inkılâp esaslarını ve onun samimî muakkiplerini ve onların aziz mefkurelerini mahkûm etmek için fırsat beklerler. Bu fırsat eski kanunların mevcudiyeti ve eski esasat-i hukukiyenin mer'iyeti ile ve eski zihniyetini derunî ve kalbi olarak muhafazada mütemerrit hâkimlerin ve avukatların mevcudiyetiyle müemmendir.

Bugünkü hukukî faaliyetlerimizin esbabını izah etmiş oluyorum ümidindeyim.

Büsbütün yeni kanunlar vücuda getirerek eski esasat-i hukukiyeyi temelinden kal' etmek teşebbüsündeyiz. Ve yeni esasat-i hukukiye ile elifbasından tahsile başlayacak bir yeni hukuk neslini yetiştirmek için bu müessesatı açıyoruz. Bütün bu icraatta mesnedimiz milletin istidat ve kabiliyeti ve irade-i kat'iyesidir. Bu teşebbüslerde arkadaşlarımız, yeni hukuku, bizimle beraber, bahsettiğim mahiyette anlamış olan güzide erbab-i hukukumuzdur.

Hayat-i umumiyemizin yeni esasat-i hukukiyesi nazarî ve tatbikî sahada tecelli ve tahakkuk edinceye kadar geçecek zamanı temin eden bizzat Milletimiz ve onun inkılâbındaki yorulmaz ve yıpranmaz kuvvet olacaktır.

Talebe Efendiler,

Yeni Türk Hayat-i içtimaiyesinin bâni ve müeyyidi olmak iddiasıyla tahsile başlayan sizler; Cumhuriyet devrinin hakikî ülema-i hukuku olacaksınız. Bir an evvel yetişmenizi ve arzu-i milleti fiilen tatmine başlamanızı Millet sabırsızlıkla beklemektedir. Sizi yetiştirecek olan profesörlere terettüp eden vazifeyi hakkiyle ifa edeceklerine eminim.

Cumhuriyetin müeyyidesi olacak bu büyük müessesenin küşadında hissettiğim saadeti hiç bir teşebbüste duymadım ve bunu izhar ve ifade etmekle memnunum.»

«Sayın Dinleyenler,

Cumhuriyetin yönetim merkezinde bir Hukuk Okulu açmak vesilesi bugünkü toplantımızı hazırlamış bulunuyor .Bugün tanık bulunduğumuz olay, yüksek memur ve uzman bilginler yetiştirme girişiminden daha büyük bir önemi haizdir. Yıllardan beri süren Türk Devrimi, varlığını ve zihniyetini toplumsal yaşamın temeli olan yeni hukuk esaslarında saptamak ve güçlendirmek çaresine inanmıştır.

Türk Devrimi nedir? Bu devrim, kelimesinin ilkönce işaret ettiği ihtilâl anlamından başka, ondan daha geniş bir değişmeyi ifade etmektedir. Bugünkü Devletimizin şekli, yüzyıllardan beri gelen eski şekilleri bir yana iten en gelişkin biçim olmuştur.

Ulusun varlığını sürdürmesi için bireyleri arasında düşündüğü ortak bağ, yüzyıllardan beri gelen biçim ve niteliğini değiştirmiş, yâni ulus, dinsel ve mezhepsel bağ yerine, Türk ulusçuluğu bağı ile bireylerini toplamıştır.

Ulus, uluslararası genel savaşım alanında yaşam nedeni ve güç nedeni olacak bilim ve aracın ancak çağdaş uygarlıkta bulunabileceğini, bir değişmez gerçek olarak ilke saymıştır.

Kısacası, baylar, ulus saydığım değişiklik ve devrimlerin doğal ve zorunlu gereği olarak genel yönetiminin ve bütün kanunlarının ancak dünyasal gereksinmelerden esinlenmek ve

gereksinmenin değişmesi ve gelişmesiyle durmadan değişmesi ve gelişmesi esas olan dünyasal bir anlayışı, yaşamı yöneten neden saymıştır.

Eğer yalnız altı yıl önceki anılarınızı yoklarsanız, devletin biçiminde, ulus bireylerinin ortak bağlarında güç kaynağı olacak uygarlık yolunun izlemesinde, kısacası; bütün Örgüt ve gereksinmelerini dayandırdığı hükümlerin görüş noktasından büsbütün başka esaslar üzerinde bulunduğumuzu anımsarsınız. Altı yıl içinde büyük ulusumuzun yaşamının akışında yaptığı bu değişiklik herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en büyük devrimlerdendir.

Çok ulusların kurtuluş ve yükselme savaşımında, sonunu düşünmez derecede coşkun oldukları görülmüştür. Fakat bu gözü dönmüştük, Türk ulusunun bilinçli coşkunluğuna benzemez.

Sözünü ettiğim büyük devrim yolunda Türk ulusunun şimdiye kadar sarfettiği çalışma, içteki ve dıştaki kötü niyetlilere karşı yorulmaz, yıpranmaz savaşımın içinde ve doğrudan doğruya ulusal iradenin karşı gelinemez uygulaması alanında ve hukukçular elinde bulunan yasaların ve diğer kuralların varlığından bilinçli olarak, habersiz gibi gözükerek, her şeyden önce Türk ulus ve devletinin yeni varlık biçimini uğraşarak ortaya çıkarmak uğrunda geçmiştir. Şimdi ortaya çıkan bu büyük eserin anlayışını, gereksinmelerini tatmin edecek yeni hukuk esaslarını ve yeni hukukçuları var etmek için girişimde bulunmaya zaman gelmiştir.

Sanırım ki, Ankara Hukuk Okulu ile Cumhuriyet Hukukunu yalnız dış görünüş ve kelime anlamı biçiminde değil, fakat bilinçsel ve anlamsal niteliği ile, yasalarıyla ve hukukçularıyla açıklayacak ve savunacak tedbirleri almaya girişmiş bulunuyoruz.

Cumhuriyet Türkiye'sinde eski yaşam kuralları, eski hukuk yerine yeni yaşam kurallarının ve yeni hukukun geçmiş bulunması bugün hiç duraksamadan kabul edilecek bir olup - bittidir. Bu olup - bitti sizin kitaplarınızda ve uygulanma değeri olacak yasalarınızda belirtilecek ve açıklanacaktır.

Öğrenci Baylar ve Hukukçu Baylar!

Yeni hukuk esaslarından, yeni gereksinmelerimizin, zorunlu olarak istediği yasalardan söz ederken 'her devrimin kendine özgü yaptırımı bulunmak zorunludur' gerçeğine, yalnız bu gerçeğe işaret etmiyorum. Boşuna bir çıkışma eğiliminden kendimi uzak tutarak, fakat Türk ulusunun çağdaş uygarlığın niteliklerinden ve mutluklarından yararlanmak için en aşağı üçyüz yıldan beri sarfettiği çabaların ne kadar elemli ve acı verici engeller karşısında boşa gittiğini tam bir teessür ve uyanıklılıkla göz önüne alarak söylüyorum.

Ulusumuzu düşmeye mahkûm etmiş ve ulusumuzun verimli bağrında dönem dönem eksik olmamış girişim sahiplerini, çaba ve çalışma sahiplerini, en sonunda bıktırmış ve bozguna uğratmış olumsuz ve yokedici güç, şimdiye kadar elimizde bulunan hukuk ve onun içten izleyicileri olmuştur. Belki ağır ve cesurca olan tarihsel gözlemimin, seçkin kurulunuz içinde ve Cumhuriyet Hükümetinin bugün hizmetlerinden yararlanmakta bulunduğu değerli memurlar ve yargıçlarımız içinde kimsenin hayretini gerektirmeyeceğine eminim. Bununla birlikte biraz daha, içimden tasarladıklarımı açıklamak için izin vermenizi rica edeceğim. Uluslararası genel tarihin akışında Türklerin 1453 zaferini, yâni İstanbul'un fethini gözlerinizin önünde canlandırınız. Bütün bir Dünyaya karşı İstanbul'u sonsuzluğa değin Türk topluluğuna kazandırmış olan güç ve kudret, aşağı yukarı aynı yıllarda bulunmuş olan basımevini Türkiye'ye kabul için hukukçuların uğursuz direncini kırmayı başaramamıştır.

Eskimiş hukukun ve izleyicilerinin basımevinin yurdumuza girmesine izin vermeleri için üçyüz yıl gözlem ve duraksamada bulunmalarını ve basımevinin yandaşı ya da karşılığı olarak pek çok güç ve kudret sarf etmelerini gerektirmiştir.

Eski hukukun çok uzak ve çok eski ve yeniden ortaya çıkması gücü olmayan bir dönemi ve o dönemin hukukçularını seçtiğim kanısına kapılmayınız. Eski hukukun ve hukukçularının yeni devrim dönemimizde doğrudan doğruya bana çıkarttıkları zorluklardan örnek getirmeye kalksam, başınızı ağrıtmaya tehlikesiyle karşılaşırım. Fakat bilirsiniz ki Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluş anlarında, onun bugünkü nitelik ve durumunu hukuk esaslarına ve bilim esaslarına aykırı sayanların başında ünlü hukuk bilginleri bulunuyordu. Büyük Mecliste egemenliğin kayıtsız - koşulsuz ulusta olduğunu belirten kanunu önerdiğim zaman, bu esasa

Osmanlı Anayasasına aykırılığından dolayı karşı çıkanların başında yine eski ve bilimsel hünerleri ile ulusu aldatan tanınmış hukuk bilginleri bulunuyordu.

Sayın Baylar,

Hattâ Cumhuriyetin ilânından sonra olan feci bir olayı da uyanık bakışlarınızın önünde canlandırmak isterim. En büyük kentimizin bu yurttan belki Avrupa'da öğrenim görmüş yüksek uzmanlardan oluşan Baro kurulu, açıkça halifeci olduğunu duyuran ve duyurmakla öğünen birisini seçip kendisine başkan yapmıştır. Bu olay eskimiş hukuku izleyen eskimiş hukukçuların Cumhuriyet anlayışına karşı içten ve gerçek olan durum ve eğilimini belirtmeye yetmez mi? Bütün bu olaylar, devrimcilerin en büyük fakat en sinsi düşmanının çürümüş hukuk ve onun düzeltilemez hukukçuları olduğunu gösterir. Ulusun ateşli devrim atılımları sırasında sinmek zorunda kalan eski kanun hükümleri, eski hukukçular, iyilik yolunda gidenlerin etkisi ve ateşi yavaşlamaya başlar başlamaz derhal canlanarak, devrim esaslarını ve onun içten izleyicilerini ve onların değerli ülkülerini mahkûm etmek için fırsat beklerler. Bu fırsat eski kanunların varlığı ve eski hukuk esaslarının yürürlüğü ile ve eski anlayışını içten ve yüreğinde olarak korumada inatçılıkla direnen yargıçların ve avukatların varlığı ile sağlanır.

Bugünkü hukuksal etkinliklerimizin nedenlerini açıklamış oluyorum umudundayız.

Büsbütün yeni kanunlar yaparak eski hukuk esaslarını temelinden ortadan kaldırmak girişimindeyiz. Ve yeni hukukun esasları ile alfabesinden öğrenime başlayacak bir yeni hukuk kuşağını yetiştirmek için bu kurumları açıyoruz. Bütün bu uygulamada dayanağımız, ulusun işe yatkınlığı ve yeteneği ve kesin iradesidir. Bu girişimlerde arkadaşlarımız, yeni hukuku, bizimle birlikte, sözünü ettiğim nitelikte anlamış olan seçkin hukukçularımızdır.

Genel yaşamımızın yeni hukuksal esasları kuram ve uygulama alanında görünüp gerçekleşinceye kadar geçecek zamanı sağlayan, doğrudan doğruya ulusumuz ve onun devrimindeki yorulmaz ve yıpranmaz güç olacaktır.

Öğrenci Baylar,

Yeni Türk toplum yaşamının kurucusu ve güçlendiricisi olmak savı ile öğrenime başlayan sizler, Cumhuriyet döneminin gerçek hukuk bilginleri olacaksınız..Bir an önce

yetişmenizi ve ulusun isteğini eylemsel olarak tatmine başlamanızı ulus sabırsızlıkla beklemektedir. Sizi yetiştirecek olan profesörlerin üzerlerine düşen görevi hakkıyla yerine getireceklerine eminim.

Cumhuriyetin yaptırımı olacak bu büyük kurumun açılışında duyduğum mutluluğu hiçbir girişimde duymadım ve bunu açığa vurmakla ve belirtmekle hoşnutum.»

Atatürk'ün bu konuşması herhangi bir yoruma yer vermeyecek derecede açık ve kesindir. O, her şeyden Önce «hukuk»un devlet ve toplum içinde ne kadar önemli ve vazgeçilemez bir öge, hattâ baş öge olduğunu, gerçek bir hukuk bilgini gibi kavramıştır. Toplumları yönetenlerin ve devlet ilkelerine yön verenlerin de hukukçular olduğunu bilmektedir. Eskimiş, sistemsiz ve kendini yenileme olanağından yoksun hukuk ve bunun uygulayıcılarının, Osmanlı Devletini geriletken baş nedenler olduğunu açıkça belirtmiştir.

Bu nedenle, eski sistem içinde yetişmiş hukukçulara güvenememektedir. Yepyeni, uygar esaslara dayanan bir hukuk sistemi kurulacak ve bunu, eskiyle ilişkisini kesmiş, yepyeni bir hukukçu kuşağı uygulayacaktır. Ankara Hukuk Mektebi'nin amacı böylece, yalnız uzman veya bilim adamı yetiştirmek değil, devrim hukukunu uygulayan, yorumlayan ve yayan hukukçuları yurda salmaktır. Ancak böylece modern hayat koşullarına tüm ulusun alışması mümkündür. Bu nedenle, Atatürk Ankara Hukuk Mektebini sıradan bir yüksek okul değil bambaşka ve özel görevi olan bir kurum biçiminde görmektedir. Konuşmasının sonunda bunu bir kez daha ve içtenlikle belirterek, «bu kurumun açılışında duyduğu mutluluğu hiçbir girişimde duymadığını» söylemektedir. Böylece, Ankara Hukuk Mektebi'nin açılışı ile Türk hukuk devrimi gerçek anlamda başlamış olmaktadır.